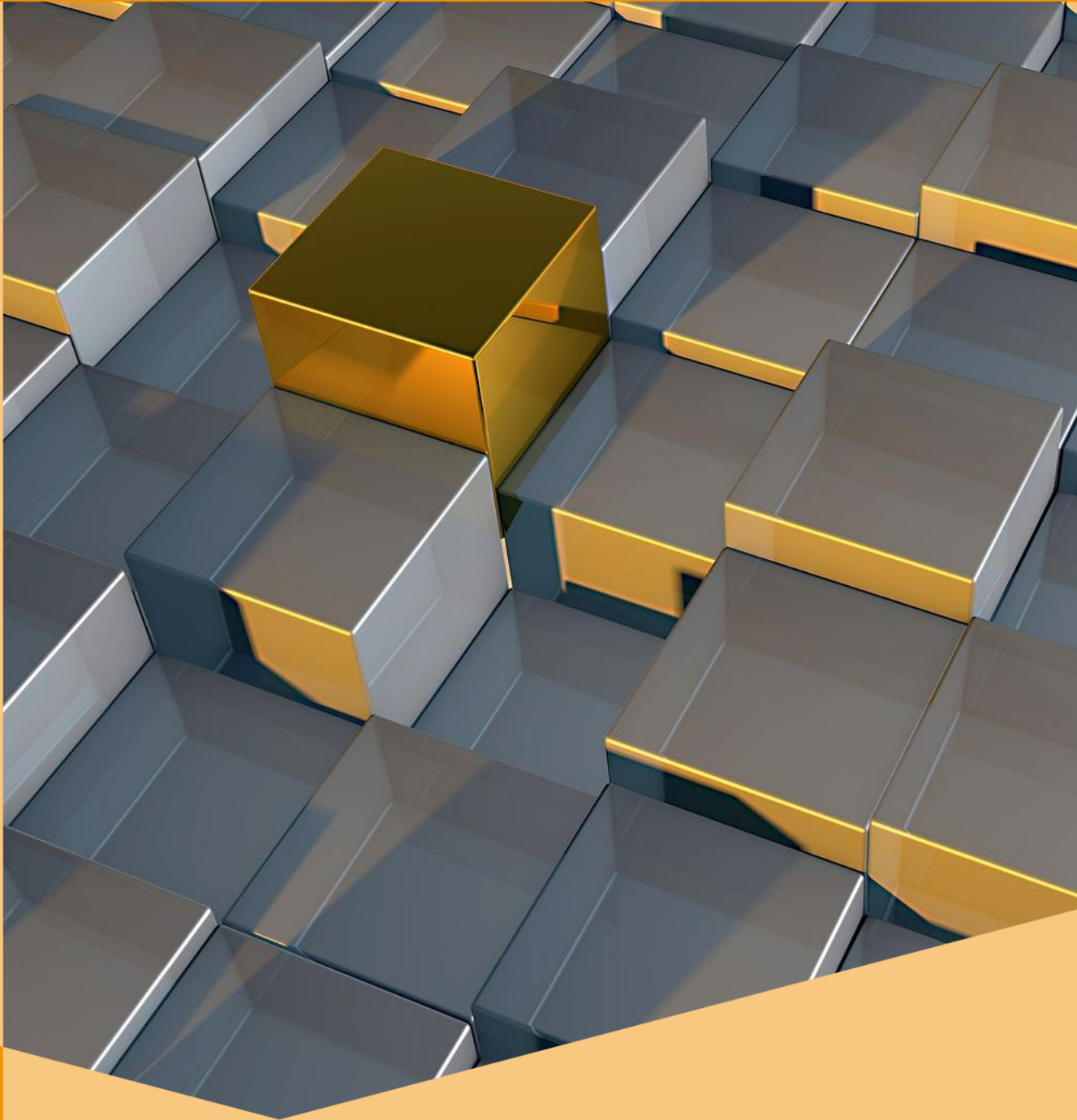




REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK



Omgangsregeling tussen ouders na scheiding

Omgangsregeling tussen ouders na scheiding

- SAMENVATTING -

Auteurs

Sanne Berends
Laura Buimer

Amsterdam, 26 juni 2020
Publicatienr. 19164

Samenvatting

Dit literatuuronderzoek heeft tot doel om inzichtelijk te maken of het wenselijk is dat er een wettelijk uitgangspunt wordt ingevoerd dat de zorgrechten en -plichten na scheiding in beginsel gelijk verdeelt over beide ouders, maar waarbij het de ouders – of indien nodig de rechter – vrij staat om te komen tot een andere verdeling. De aanleiding voor dit onderzoek is een door ChristenUnie-Kamerlid Van der Graaf in juli 2018 ingediende motie. In dit onderzoek hebben wij een inventarisatie gemaakt op basis van in de literatuur bekende bevindingen omtrent de voor- en nadelen van een min of meer 50/50-verdeling in relatie tot het welbevinden van de verschillende betrokkenen binnen het scheidingsgezin. Ons onderzoek leert dat de literatuur geen directe of indirecte argumenten levert voor een conclusie dat een wettelijk uitgangspunt voor een gelijke verdeling van zorgrechten en zorgplichten wenselijk zou zijn om de belangen van kinderen en ouders bij echtscheiding te dienen. Zo suggereert het empirische bewijs dat aanpassing van de wetgeving niet de beoogde positieve gevolgen heeft. Aan de hand van een stapsgewijze analytische opzet, bestaande uit drie stappen, zijn wij tot deze conclusie gekomen.

In stap 1 hebben we een overzicht gevormd van de verschillen in welbevinden die in de literatuur gerapporteerd worden tussen betrokkenen in co-ouderschapsgezinnen en betrokkenen in niet co-ouderschapsgezinnen. Uit de analyse van de literatuur bleek dat er veel empirisch onderbouwde positieve bevindingen voor co-ouderschap te vinden zijn en één enkele negatieve bevinding. Positief is dat voor kinderen het welzijn in algemene zin beter is (Poortman & Van Gaalen, 2017), zij minder last hebben van psychologische problemen (Bauserman, 2002; Westphal, 2015), zij minder last hebben van emotionele problemen en gedragsproblemen (Amato & Gilbreth, 1999; Bauserman, 2002), het stressniveau lager is (Turunen, 2014), de relatie met beide ouders beter is (Sodermans & Vanassche, 2015; Westphal, 2015) en de relatie met grootouders van beide kanten beter is (Westphal, 2015). Positief voor ouders is dat er aanwijzingen dat zij een betere fysieke en emotionele gezondheid hebben in vergelijking met eenhoofdige gezinnen (Melli & Brown, 2008), dat er bewezen is dat er sprake is van een evenrediger verdeling van de zorgtaken (Bakker, 2015) en daardoor voor moeders minder tijdsdruk (Botterman et al., 2015; Sodermans & Vanassche, 2015; Vanassche et al., 2015), waardoor moeders een meer gebalanceerd leven kunnen leiden en er minder sprake is van stress (Bakker, 2015), en er, eveneens voor moeders, meer ruimte beschikbaar is voor de carrière (Botterman et al., 2015; Sodermans & Vanassche, 2015; Vanassche et al., 2015), en meer kans op een nieuwe relatie (Bakker, 2015; Sodermans & Vanassche, 2015). Een vastgestelde negatieve bevinding omtrent co-ouderschap voor kinderen is instabiliteit als gevolg van het heen en weer verhuizen tussen beide ouders (Baude et al., 2016; Havermans & Matthijs, 2011; Havermans, Sodermans & Matthijs, 2015; Fehlberg et al., 2011; Vanassche et al., 2011). De empirisch onderbouwde negatieve resultaten van co-ouderschap op ouders hebben betrekking op vaders. Zij ervaren meer tijdsdruk (Van der Heijden et al., 2016) en hebben minder kans op een nieuwe relatie (Bakker, 2015). In geen van de aangehaalde studies is gecontroleerd voor specifieke kenmerken van ouders die kiezen voor een co-ouderschapregeling.

In stap 2 speelden deze specifieke kenmerken wel een belangrijke rol. We onderzochten hierin of de veelal positieve bevindingen over het welbevinden van betrokkenen binnen een co-ouderschapsregeling verklaard kunnen worden door een causaal verband met deze regeling, of dat er andere redenen aan ten grondslag liggen. Op basis van de bestudeerde literatuur is het aannemelijk dat een groot deel van de verschillen in welzijn tussen gezinnen met en zonder co-ouderschapsregeling niet het gevolg zijn van de co-ouderschapsregeling, maar van selectie-effecten. De belangrijkste selectiekenmerken zijn: een relatief hoge sociaaleconomische status (Bakker, 2015) (onderverdeeld in hoogopgeleid zijn (Bakker & Mulder, 2013; Poortman & Van Gaalen, 2017; Spruijt & Duindam, 2009) en over veel economische hulpbronnen beschikken (Bakker & Mulder, 2013; Poortman & Van Gaalen, 2017; Westphal, 2015)), een relatief lage mate van conflict tussen de ouders, zowel voor als na de scheiding (Poortman & Van Gaalen, 2017; Spruijt & Duindam, 2009; Spruijt & Kormos, 2014; Steinbach, 2018; Westphal, 2015), en een relatief hoge mate van betrokkenheid van beide ouders bij de opvoeding (Bakker, 2015; Sodermans & Vanassche, 2015). Er zijn echter ook studies bekend die concluderen dat de voordelen van co-ouderschap voor het welzijn van kinderen overeind blijven, ook als er niet aan (alle) selectiekenmerken voldaan wordt (Nielsen, 2017; Nielsen, 2018; Turunen, 2017). Hoewel deze tegengeluiden bestaan, lijkt het waarschijnlijk dat de positieve uitwerkingen van een co-ouderschapsetting op het welzijn van kinderen niet per se een causaal verband vertonen met de co-ouderschapsregeling, maar dat deze positieve uit-

werkingen veelal op een andere manier verklaard kunnen worden, namelijk op basis van een aantal selectiekenmerken. Deze belangrijkste criteria zijn: een hoge sociaaleconomische status, een lage mate van conflict en een goede ouder-kindrelatie. Aangezien deze selectiviteit bij een wettelijke invoering ervan grotendeels zal verdwijnen, hebben we in de volgende stap gekeken naar ervaringen van landen waarin een dergelijke wetswijziging reeds heeft plaatsgevonden.

In stap 3 wierpen we een blik op andere landen die het co-ouderschap reeds als prioritair model reeds hebben ingevoerd, om te leren wat de uitwerking hiervan is. De drie landen die hierin centraal stonden waren Zweden, België en Australië. Na bestudeerd te hebben wat de uitwerkingen zijn van de invoering van co-ouderschap als prioritair model (wat het dichtst in de buurt komt van een wettelijke invoering van een 50/50-verdeling) zijn de belangrijkste uitkomsten dat:

- 1) co-ouderschap geen oplossing is om meer communicatie en/of samenwerking tussen de ouders te bewerkstelligen en ook niet om conflicten tussen ouders te beheersen;
- 2) er bij co-ouderschap als prioritair model te veel wordt uitgegaan van de ouders, die vijftig procent als het hoogst haalbare gaan beschouwen waarop zij 'recht' denken te hebben en mogelijk de belangen van het kind uit het oog verliezen.

Omdat beide punten een negatieve uitwerking hebben op het welzijn van het kind, heeft er in Zweden een hervorming van de wet plaatsgevonden: in het huidige systeem is de Zweedse rechtbank verplicht om alert te zijn op risicofactoren, zoals ouders die elkaar diep wantrouwen en ouderlijke onverzettelikheden. Ook in Australië hebben de negatieve effecten van het verplichten van co-ouderschap ertoe geleid dat co-ouderschap niet langer een prioritair model is, en dat er meer rekening gehouden dient te worden met de bescherming van het kind tegen blootstelling aan geweld. Ten slotte wil ook België het co-ouderschapmodel als prioritair model herzien en meer inzetten op begeleiding van scheidende koppels.



REGIOPLAN
BELEIDSONDERZOEK

RegioPlan
Jollemanhof 18
1019 GW Amsterdam
T +31(0)20 531 53 15
www.regioplan.nl